

Mijn droevige doden

Het is tijd dat jullie terugkomen.
Het heeft nu wel lang genoeg geduurd.

LYDIA DAVIS

De taal van dingen in huis en andere verhalen

Eerst moet ik, denk ik, de wijk beschrijven. Want in de wijk bevindt zich mijn huis, en in het huis bevindt zich mijn moeder. Het een is niet te begrijpen zonder het ander. Mensen begrijpen niet waarom ik niet wegga. Want dat kan ik doen, weggaan. Ik kan morgen weggaan.

De wijk is veranderd. Vroeger waren het arbeiderswoningen, gebouwd in de jaren dertig, stenen huizen in nauwe straatjes met kleine, maar leuke tuintjes en hoge ramen met metalen jaloezieën. Je zou kunnen zeggen dat de bewoners het zelf hebben verpest met hun innovaties: de airconditioning, de dakpannen, de extra verdieping van andere materialen, de gevelbekledingen en -schilderingen in belachelijke kleuren en de vervanging van de oorspronkelijke houten deuren door andere, goedkopere. Maar los van de slechte smaak is de wijk een eiland geworden. Aan de ene kant worden we begrensd door de avenida: een soort van lelijke rivier die je oversteekt en waarvan de oevers niet veel soeps zijn. Aan de zuidzijde hebben we de flatgebouwen, woonkazernes die steeds gevaar-

lijker zijn geworden, met kinderen die cocaïnepasta dealen op de trappen en soms op elkaar schieten als er ruzie is geweest of als ze simpelweg de pest in hebben omdat ze een partijtje voetbal hebben verloren. En aan de noordzijde lag vroeger een terrein waarop een of andere sportaccommodatie zou worden aangelegd, wat nooit is gebeurd, en dat nu is volgebouwd met krotten; de betere daarvan zijn opgetrokken van holle baksteen en de meer precare van golfplaat en karton. De woonkazernes en de krottenwijk staan in verbinding met elkaar. Ik begrijp wat zich daar afspeelt: wanneer de miserie op de loer ligt zoals die op de loer ligt in mijn land en in mijn stad en je je toevlucht moet zoeken tot de illegaliteit, dan zoek je je toevlucht tot de illegaliteit. Daar verdien je meer dan met legaal werk. Veel legaal werk is er trouwens niet, voor niemand. En als een beter leven risico's met zich meebrengt, dan moet dat maar, veel mensen zijn bereid die te nemen.

De meeste van mijn buurtgenoten, op dit eiland van kleine huizen die dateren uit een tijd dat de wereld nog een andere was, denken er niet hetzelfde over. Even voor de goede orde: ook ik voel angst. Ook ik wil niet tegen een toevallige kogel aanlopen, ik of mijn dochter wanneer ze op bezoek is (niet vaak), of dat ik stelselmatig word beroofd bij de bushalte of voor een rood stoplicht op een hoek bij de flatgebouwen. Ook ik kom in tranen thuis wanneer een tienerjongen met een mes heeft staan zwaaien en de telefoon uit mijn handen heeft gerukt. Maar van mij hoeven ze niet allemaal dood. Ik vind niet dat het allemaal rotte appels en plaagdieren en zwarten en buitenlanders en kankergezwellen zijn. Mijn ex-man, die in Patagonië woont en bij een oliemaatschappij werkt, zegt dat de mensen bang zijn. Ik zeg tegen hem dat fascisme altijd begint met angst en uitgroeit tot haat. Hij zegt dat ik het huis

moet verkopen en in het Zuiden moet komen wonen, dicht bij hem. We zijn gescheiden, maar zijn nog steeds vrienden. We zijn altijd vrienden geweest. Zijn nieuwe vrouw is aanbidde-lijk. Doorgaans voer ik Carolina, onze dochter, aan als excuus, maar dat is slechts een uitvlucht. Carolina woont ver weg van mij en van dit huis en is moderedactrice bij een tijdschrift van glanzend papier. Ze heeft mij niet nodig.

Ik blijf omdat mijn moeder hier leeft. Kan een dode leven? Ze is aanwezig, dus... Sinds ik haar heb ontdekt, begrijp ik dat woord, 'aanwezig', beter. Ik voelde haar voordat ik haar zag.

Mijn moeder was een gelukkige vrouw tot ze kanker kreeg en bij mij kwam wonen om te sterven. De doodstrijd was een langdurige, pijnvolle en onwaardige aangelegenheid. Zo gaat het niet altijd. De wijze patiënt die, kaal geworden en met een gelige huid, vanuit bed levenslessen deelt, is een ridicule romantisering, maar het is absoluut zo dat er mensen zijn die minder lijden. Een kwestie van fysiologie en ook van tempera-ment. Mijn moeder had allergische reacties op de morfine, die haar dus niet kon helpen. We moesten ons heil zoeken in nutteloze pijnstillers. Ze overleed schreeuwend. Een verpleeg-kundige en ik verzorgden haar zo goed en zo kwaad als dat ging. Veel goed konden we niet doen. Ik ben arts, maar ik werk al een tijdje niet meer met patiënten, ik ben liever admi-nistratief medewerker van een privékliniek. Met zestig jaar heb ik er de energie, het geduld of de passie niet meer voor. Ook moet ik bekennen dat ik lange tijd niet onder ogen heb willen zien (niet onder ogen willen zien is een krachtige drug) wat me te doen stond met mijn moeder. Aan mij verschijnen geesten. Die me zoeken. Ik ben niet de enige die ze ziet; in het zieken-huis maakten de verpleegsters zich stante pede uit de voeten. Ik stelde ze gerust, ik zei 'meiden, het is maar suggestie'.

Op een ochtend hoorde ik haar schreeuwen, mijn moeder. Niet vroeg in de ochtend of 's nachts: het was op dat zonovergoten uur, heel vreemd voor een geestverschijning. De huizen in de wijk zijn dus best mooi, maar staan dicht op elkaar, op de manier van de Britse *semi-detached*; ze zijn door Engelse spoorwegondernemers gebouwd voor hun werknemers. Mijn buurvrouw Mari, die haar huis niet uit komt omdat ze als de dood is om te worden beroofd en vermoord, en god weet welke andere fobische fantasieën ze nog meer heeft, stak haar hoofd uit het raam dat uitkijkt op mijn kleine voortuintje, met ogen op steeltjes, precies op het moment dat ik naar buiten kwam om op straat te kijken, een stupide reflex die werd ingegeven door mijn eigen paniek: ik kon niet geloven dat ik mijn dode moeder hoorde schreeuwen, ik dacht dat het misschien iemand op straat was. Een botsing, een ruzie. Mari herinnerde zich het echte geschreeuw van mijn moeder ook en was met stomheid geslagen, ze stond daar als bevroren in het raam.

‘Het is de televisie, Mari, ga weer naar binnen,’ zei ik.

‘Maar hebt u de gelijkenis gehoord, dokter?’

‘Zeker. En ik ben erg onder de indruk.’

En ik ging weer naar binnen.

Omdat ik niet wist wat ik moest doen, ging ik in huis op zoek naar de bron van het geschreeuw en om te vragen, als in een gebed, of het wat zachter kon. Ik vroeg haar niet om te stoppen met het gebrul: of ze wat discreter kon zijn, dat was wat ik haar vroeg. Dat had ik ook aan andere geestverschijningen gevraagd, eerst in het ziekenhuis en later in de kliniek. Soms werkte het, om dat te vragen. Mijn moeder heeft altijd gevoel voor humor gehad, vandaar dat het verzoek om wat zachter te doen haar aan het lachen bracht. Ik vond haar niet die dag, die ik vrij had genomen, maar wel die avond, zittend

op de vloer van de kamer waarin ze was overleden en die nu in gebruik was als opslagruimte voor meubels zonder dat ik ooit de tijd neem om ze bij het grofvuil te zetten of weg te geven. Ze was tenger, maar zoals aan het begin van haar kanker; niet die uitgemergelde en koortsige vrouw van de laatste maanden. Ik wilde niet naar haar toe: leunend tegen de deurpost, met trillende knieën, zong ik een lied voor haar. En al zingend liet ik me op de vloer zakken, tot we tegenover elkaar zaten, ik met gekruiste benen, zij op haar knieën. Het was het liedje dat haar rustig had gemaakt als de pijn onverdraaglijk was, of althans dat verkoos ik te denken. Die avond schreeuwde ze niet.

Maar geestverschijningen, zo heb ik geleerd, zijn lichtgeeraakt. Ik weet niet wat ze denken, als ze al denken, want wat ze voornamelijk doen is zichzelf herhalen, en de herhalingen lijken gedachteloze reflexen te zijn, maar ze praten wel, en ze hebben wel een mening, en ze kunnen ook een slecht humeur hebben. Mijn moeder dwaalt door het huis, soms voelt ze mijn aanwezigheid, soms niet. En zo nu en dan lijkt de woede weer de kop op te steken. De woede over haar verwoeste lichaam, de woede om de stoma en de vernedering; ze was een elegante vrouw geweest, ik hoor haar nog huilend ‘de stank, de stank’ zeggen. Dat was erger dan het fysieke lijden, soms. Dan schreeuwt ze. Soms schreeuwt ze uit pure woede. Ik heb verschillende methoden om haar te kalmeren, waarvan het geen zin heeft om die hier op te sommen.

Interessant is wat er begon te gebeuren in de wijk. Vanaf dat moment besefte ik dat ik niet gek was – dat dacht ik namelijk, iedereen die haar dode moeder de trap op ziet lopen denkt dat – en dat zij niet de enige geestverschijning was.

Mijn buurtgenoten houden ‘veiligheidsvergaderingen’. Veel bereiken ze niet. In de wijk hebben enkele inbraken en be-

rovingen met geweld plaatsgevonden, een oude mevrouw is geslagen. Het is verschrikkelijk wat er allemaal gebeurt. Maar mijn buurtgenoten zijn nog verschrikkelijker. Tijdens die vergaderingen roepen ze dat ze belasting hebben betaald (wat maar deels waar is: de helft van hen ontduikt zoveel mogelijk, zoals alle Argentijnen uit de middenklasse) en dat ze wapens hebben gekocht en cursussen in het gebruik ervan volgen, en beschrijven ze hoe de politie volgens hen zou moeten optreden: de voorgestelde methode is altijd de moord, de beschimping, het middeleeuwse aan de schandpaal nagelen, het oog om oog en ga zo maar door. Een oudere man, iets ouder dan ik, die ik niet ken, zegt dat de hoofden van die 'zwarten' op staken moeten worden gespietst en tentoongesteld, zoals in de koloniale tijd. Niemand spreekt hem tegen, niemand rolt zelfs maar met zijn of haar ogen. Alle bijeenkomsten eindigen met de herinnering aan hun goede grootouders, Europese immigranten die 'met één hand van achteren en één hand van voren' naar Argentinië kwamen om eerlijk werk te doen, armoedzaaiers zonder bezittingen, maar met waardigheid. Ook weer zo'n mythe. In die tijd waren de immigranten veelal arme sloebers die hun hoofd boven water hielden door te stelen of anarchisten die door de politie werden gezocht, en de meesten ontpopten zich tot oneerlijke handelaren die geld verdienen voorrang gaven boven welke ethische overweging dan ook. Maar ik ga de discussie niet meer aan, voor zover ik dat ooit heb gedaan. Ik heb me neergelegd bij dat gezonde verstand dat ze met elkaar delen. Gezond verstand is een leugen, maar een geloofwaardige leugen ter discussie stellen is titanenwerk.

Ik ga naar de vergaderingen omdat ik wil weten wat ze van plan zijn. Ik wil niet dat ze op een dag de straat afsluiten en ik het niet van tevoren weet. Zoiets is me al eens overkomen met

een alarm dat ik per ongeluk liet afgaan toen ik tegen een deur leunde om de berichten op mijn telefoon te checken. Ook hebben ze zonder mijn toestemming een camera opgehangen aan mijn huis, al moet ik bekennen dat ik dat best handig vind. Zo kan ik tenminste zien of iemand het slot wil forceren. Dat hebben ze al een paar keer geprobeerd. Nu is de camera stuk en vind ik niet de tijd om hem te laten repareren. Het is alsof ik de stem van mijn dochter hoor: ‘Mama, door die koppigheid van je word je nog eens vermoord, en dan vind ik je hier dood en kan ik alleen maar hopen dat je genoeg spaargeld hebt om mijn therapie te betalen, want mijn eigen spaargeld ga ik daar niet aan uitgeven.’

Halverwege juli werd er een spoedvergadering bijeengeroepen naar aanleiding van een afgrijselijke gebeurtenis.

Wat er was gebeurd, was te erg voor woorden en overal in de wijk hadden we cameraploegen van ether-, kabel- en wat er verder allemaal nog meer aan televisiezenders is. Drie meisjes, tieners, waren ’s ochtends vroeg teruggekomen van een feest. Om de flatgebouwen te bereiken, moesten ze door onze wijk. Iemand had op ze geschoten vanuit een auto. Tijd om weg te rennen hadden ze niet gekregen. Ze waren op straat overleden. Omdat ze heel jong waren, alle drie vijftien jaar, hadden ze hand in hand gelopen, dicht tegen elkaar aan om de berichten op het telefoonscherm te kunnen lezen. Zo staan ze op de foto: tegen elkaar aan gedrukt, maar gevallen, de een boven op de ander, met hun korte T-shirtjes die hun platte buiken vrij lieten, de bebloede leggings en de nieuwe schoenen. Van een van de meisjes was het gezicht aan flarden geschoten, met wat er over was van haar ogen keek ze naar de kruin van een boom. De andere twee, die onder haar lagen, waren ter plekke doodgebloed. Toen de buurtvergadering bijeen werd geroe-

serie, dat anderen tegen de borst stuit, stoort mij dan weer niet). De spookmeisjes slaagden er niet in de flitsmodus in te schakelen en giechelden nog harder. Ze waren ongelooflijk ‘compact’, beter kan ik het niet beschrijven. Het waren net levende meisjes die deden wat vijftienjarige meisjes doen: zonder aandacht voor wat er om hen heen gebeurt, in kleding die een of twee maten te klein is, highlights in het haar, een werveling van duwtjes en blauwe, groene, diepzwarte lokken. Hier en daar ging schuchter een raam open, en de stilte klonk als een pistoolschot. Iemand in een huis waar de meisjes langsliepen slaakte een kreet. Op vijftig meter afstand kon ik ze goed zien en ik begreep: een van hen bloedde uit haar hals. Het bloed vloeide traag, in een dun stroompje, ze veegde het weg alsof het regenwater was of bier dat door een jongen over haar heen was gegooid op een feest. De andere, die met het verwoeste gezicht, nam onbezorgd foto’s, en het meisje met de langste haren, bijna ongezond dun, had drie rode plekken op haar buik. Ik wilde verder niet kijken, ze deed me aan mijn moeder denken, aan haar kanker, aan haar magerte op weg naar de dood.

Daarna bekeken de meisjes de foto’s die ze hadden gemaakt. En wat ze zagen bracht ze aan het huilen. ‘Nee, nee, nee,’ zeiden ze en ze schudden hun hoofd, ze keken elkaar aan en bekeken de foto’s en zagen het groenbruinige van de verrotting, het bloed, de schotwonden die de botten hadden blootgelegd, de blinde ogen. De foto’s verbraken de betovering van de vriendschap en het eeuwige leven van vijftienjarigen. Na het huilen kwam het rennen. De spookmeisjes renden paniekerig rond en het gejammer was werkelijk angstaanjagend. De wanhoop van de ontsteltenis. Drong het misschien pas op dat moment tot ze door dat ze dood waren? Wat een onrechtvaardigheid:

de doden hebben het geluk dat ze niet zien hoe ze ontbinden. Met inbegrip van geestverschijningen. Mijn moeder, bijvoorbeeld: de verschijning van mijn moeder ontbindt niet. Er zijn verschillende soorten geestverschijningen. Ik vraag me af of ze zich uit zichzelf laten zien of dat ze voortkomen uit ons die ze zien. Of ze al dan niet een collectieve constructie zijn.

De buurtbewoners begonnen nu ook te schreeuwen. De totale chaos brak uit. Tweehonderd meter aan chaos. Ik hoorde iemand flauwvallen en iemand anders om een ambulance roepen, maar wie zou die gaan bellen met de meisjes daar, die stonden te ontbinden in de honingachtige gloed van de namiddag? Een van hen, die waarbij het bloed uit haar hals stroomde – de schoten hadden de slagader geraakt – deed me aan Carolina denken. Ik weet niet waarom. Niet vanwege de kleding: het meisje droeg goedkope shirts en leggings die je bij ons in de wijk kunt kopen, misschien zelfs in de supermarkt. Maar iets in de manier waarop ze die ordinaire kleren droeg wekte associaties op met de buitengewone elegantie van mijn dochter (ik zeg ‘buitengewoon’ omdat ikzelf niet het stijlgevoel heb om te weten welke kleuren bij elkaar passen of welke broek mijn benen langer doet lijken). Ja, haar legging was goedkoop, van zwarte lycra, maar daarboven droeg ze een smaakvol wit shirt dat over haar billen viel, en in combinatie met die grote sneakers, mannenschoenen misschien, had ze in dat setje een heel eigen stijl – *urban chic*, zou mijn dochter zeggen. De sneakers waren van een gedurfd bleu de France en om de bebloede hals hing een kettinkje met een hanger in victoriaanse stijl die de *street look* doorbrak met een vleugje ironie. Met deze beschrijving kopieer ik, denk ik, de manier van uitdrukken van mijn dochter, die altijd een kaartje met een korte toelichting bij haar modeproducties voegt. Misschien omdat ze me aan

Carolina deed denken, liep ik naar ze toe. Natuurlijk was ik bang, mijn hart bonsde in mijn maagstreek, alsof het van plaats was versprongen. Ik heb de leeftijd niet meer voor dit soort dingen: ik loop het risico dat mijn hart op hol slaat, op angina pectoris zelfs. Bovendien keken de burens. Niets doen was echter ook geen optie. Wist ik dat ik ze kon kalmeren? Dat wist ik. Dat soort dingen weet je. In het ziekenhuis, toen ik mijn eerste geestverschijningen kalmeerde, meer dan tien jaar geleden, wist ik het ook. Maar in het ziekenhuis kwamen ze niet erg tot rust. Het waren er te veel en ze hitsten elkaar op. Besmetting en hysterie werken ook tussen geesten, curieus is dat. Niemand gaat dat natuurlijk ooit bestuderen, want niemand zou het geloven. Ikzelf schaam me ervoor. Ik moet denken aan die kabeltelevisieprogramma's, die schandelijk zijn vanwege hun leugenachtigheid, via de montage, over bijvoorbeeld mediums in Hollywood en spokenjagers. Programma's die gebukt gaan onder de ideeëncrisis en onder de economische crisis, met slechte acteurs en nog slechtere scenario's, allemaal hetzelfde, allemaal gemaakt met een totaal gebrek aan kennis, en niet eens onderhoudend. Ik ben dat niet, zeg ik tegen mezelf, maar op een bepaalde manier ben ik dat ook.

Ik riep de meisjes bij hun naam, wat volstond om hun blikken aan te trekken. Niet om ze te laten stoppen met schreeuwen. Daarvoor moest ik met ze praten. Moest ik ze vragen om de foto's te wissen. Gehoorzamen kostte ze moeite, daar hebben ze allemaal moeite mee. En ze daarna uitnodigen om door te praten. Ze een beetje laten lachen. Met ze over kleding praten. Vragen naar welk feest ze waren geweest. Nooit het misdrijf ter sprake brengen. Ze riepen nog wat toen ze de bloemen en de knuffelbeertjes en het politielint zagen, maar de kreten vervaagden al snel tot snikken en omhelzingen, tra-

nen van zelfmedelijden, tot ze zelf vervaagden, of beter gezegd verdunden, hun verschijningen vervlogen alsof ze met aquarelverf waren geschilderd, of zoals alcohol vervliegt. Ik moest even steun zoeken tegen het lint. Al gauw kwam mijn aardige buurtgenoot Julio eraan: ooit had hij een leuk eetcafé op een hoek in de wijk gehad, maar hij kon de huur niet meer opbrengen, te duur, te duur de drankjes en het eten en te weinig klanten, afijn, het gebruikelijke verhaal van restaurants en cafés die ten onder gaan, wat mij oneindig verdrietig maakt, en daarom mag ik Julio grager dan hij misschien verdient.

‘Wat hebt u gedaan, mevrouw de dokter?’

‘Het is Emma, Julio, noem me alsjeblieft Emma.’

‘Wat hebt u gedaan, Emma?’

De vraag werd wekenlang gesteld. Degenen die hadden gezien wat er was gebeurd, hielden semigeheime bijeenkomsten. Later breidden de bijeenkomsten zich uit tot iedereen die er niet bij was geweest. Uiteraard waren het wantrouwen en het ongeloof niet van de lucht. Ik was uitgeput. Ik vertelde over mijn moeder. Mijn buurvrouw Mari bevestigde het verhaal, maar verweet me dat ik die keer tegen haar had gelogen door te zeggen dat het geschreeuw uit het tv-toestel kwam.

‘Wat had je dan gewild dat ik zei, Mari? Ook ik was bang. Ik dacht dat ik gek aan het worden was.’

Dat laatste was niet waar, absoluut niet. Je weet het wanneer je gek wordt, en dat word je niet van de ene op de andere dag, zelfs niet als gevolg van een trauma. Alles, alles in het lichaam is een proces. Ook de dood.

Buurtbewoners begonnen me in het geniep op te zoeken. Beschroomd. De epidemie van geestverschijningen – want dat was het – kwam op een heel slecht moment voor de buurt. De opdrachtgever voor de moord op de drie tienermeisjes

beheerste de handel in de woonkazernewijk, en omdat hij de mensen terroriseerde, waren de overvallen geëscaleerd tot ontvoeringen. Een bijzonder soort ontvoeringen: ‘expresontvoeringen’ werden ze genoemd. De slachtoffers werden door een auto klemgereden en meegenomen langs geldautomaten tot ze een bedrag bij elkaar hadden gepind dat de overvallers aanvaardbaar vonden. Soms liep een expresontvoering uit op geweld, met veel klappen en schoppen, verkrachting, schoten van tijd tot tijd, alles vanwege een verbijsterend misverstand: de ontvoerders, voor het merendeel jonge jongetjes, waren financieel ongeletterd. Ze hadden geen werk en dus ook geen bankrekening. Daardoor begrepen ze niet hoe Argentijnse geldautomaten werkten. Om veiligheidsredenen is het maximumbedrag dat je kunt pinnen heel laag: 25.000 peso per dag, het dubbele als de kaarthouder een rekening heeft bij de bank waar hij pint. Als iemand meer dan één rekening heeft, kan hij of zij het bedrag verhogen door bij twee verschillende banken te pinnen. En anders stelt het bedrag dus weinig voor. De ontvoerders, die opgefokte, nerveuze knulletjes, willen meer. En omdat ze niet weten hoe pinnen werkt, omdat ze dat zelf nog nooit hebben gedaan, denken ze dat je tegen ze liegt. Dat je op ze neerkijkt of ze in de maling wilt nemen. ‘Wat denk je, dat ik achterlijk ben? Daar ga je snel achter komen.’ En dan de vuistslag, de klap met de kolf van het pistool, de paniek. Mij is het nog niet overkomen, maar dat kan op ieder moment gebeuren en het overkomt ook mensen die in de flatgebouwen wonen, dat zeg ik erbij omdat ik niet onrechtvaardig wil zijn, het zijn zeker niet allemaal delinquenten daar in die flats, veel mensen hebben gewoon een appartement zoals ik hier een huis heb en niemand kan of wil verhuizen, en dat is alles.

De eerste buurtgenoot kwam precies op een moment dat ik

met mama aan het praten was. Soms voer ik gesprekken met haar. Ze is er tenslotte, en hoewel ze niet praat, kijkt ze me wel aan, en soms knikt ze. Als ze niet woedend is, lacht ze. Het is jammer dat ze niet praat, want dan hadden we het samen gezelliger gehad. Mijn vriendinnen nodig ik niet meer uit, voor het geval dat mijn moeder verschijnt. En mijn dochter komt steeds minder vaak langs, al ligt dat niet aan haar, ze moet veel werken. In dit land kun je daar maar beter van profiteren: je weet nooit hoelang je je werk houdt, of je misschien op de rol voor ontslag staat (de opdracht om mensen te ontslaan kan zomaar uit de lucht komen vallen), en ander werk kan jarenlang op zich laten wachten. Beter om dat wachten te verzachten met voldoende spaargeld. We spreken elkaar over de telefoon, we chatten. Zij weet het niet, dat van haar oma. Ik zou het kunnen vertellen, maar wat voor zin zou dat hebben? Vooralsnog is het niet nodig.

De eerste buurtgenoot was Paulo. Hij heeft twee dochtertjes die naar de basisschool gaan. Zijn vrouw 'heeft last van haar zenuwen', wat betekent dat ze paniekaanvallen heeft. Paulo heeft een broer in de Verenigde Staten en tijdens de vergaderingen blijft hij maar doorzagen over hoe goed het leven daar is, hoe veilig dat land is. Ik corrigeer hem niet. Ik heb al gezegd dat ik niet van ruziemaken hou. Paulo had lang getwijfeld of hij me zijn probleem zou voorleggen. Hij vroeg zelfs of hij mocht roken en was verrast dat dat van mij mocht. Om de spanning enigszins weg te nemen, zei ik: 'U weet dat de meeste artsen roken? Te veel stress.'

Het probleem van Paulo, dus: drie maanden terug had een inbreker geprobeerd om binnen te komen in zijn woning. Via het dak. Hij wist dat het een inbreker was omdat hij een klein pistool bij zich had. Een 22 mm. Ze zagen hem: Paulo sloot

zijn vrouw en kinderen op, zocht naar een hamer – hij behoorde niet tot degenen die een wapen hadden gekocht – en wilde de politie bellen. Maar toen zag hij, door het raam van de bovenverdieping waar hij zich bevond, dat de inbreker uitgleed en naar beneden viel, op de patio. Het voorval kwam ineens terug in mijn herinnering, het was onderwerp van gesprek geweest tijdens een van de buurtvergaderingen: politiebureau nr. 9, waar wij onder vielen, was om meer blauw op straat gevraagd. De inbreker had de klap tegen de grond niet overleefd. Ik vroeg Paulo niet of hij hem had laten doodgaan, maar ik denk dat het zo is gegaan. Ik meen zeker te weten dat de man van het dak was gevallen en misschien zou zijn gered als de ambulance op tijd was gekomen. Ik zie voor me hoe Paulo door het raam staat te kijken, met de hamer in zijn hand, hoe de inbreker zijn laatste adem uitblaast terwijl hij zich de God van de wijk voelt, met de macht om te beschikken over leven en dood. Zou ik hetzelfde hebben gedaan om mijn gezin te beschermen? Ik sluit het niet uit. Ethisch denken is gemakkelijk wanneer je geliefden niet in gevaar zijn. Niettemin mag ik graag denken dat ik het niet zou hebben gedaan. Ik ben een weldenkend mens. Ik geef de voorkeur aan naïviteit en paternalisme boven haat.

Hoe dan ook: de inbreker was teruggekomen. Ze hoorden hem over het dak lopen. Zijn vrouw had hem eerder gehoord dan hij. Paulo had haar niet geloofd, ze had immers last van haar zenuwen, de arme vrouw. Tot hij dezelfde voetstappen hoorde. En hem opnieuw van het dak zag vallen. Zonder geluid te maken. Dat doet zijn spookinbreker: hij loopt en hij valt, hij loopt en hij valt. Daar op de grond, zei Paulo, ‘lacht hij ons uit in ons gezicht’.

Ik stemde erin toe om een avond langs te komen. De vrouw

die last van haar zenuwen had, maakte van de gelegenheid gebruik om me te laten zien welke medicatie ze haar voorschreven. Alles bij elkaar leek het mij nogal veel, maar ik weet dat de artsen van nu liever te veel voorschrijven dan dat ze een integrale behandeling aanbieden. Ze vroegen me of ik niet wilde blijven eten, worstjes met purée ('vanwege de meisjes,' legde de moeder uit, 'iets anders eten ze niet'), maar ik had thuis al gegeten. Ik wachtte. De voetstappen kwamen toen de kleintjes naar bed waren, gelukkig. Ik besloot dat mijn werk zou beginnen wanneer de geestverschijning was gevallen: nadat hij zijn avondlijke ronde had gemaakt.

Een onderonsje van een paar minuten met hem en hij was afgeschrikt. Het doet er niet toe wat ik tegen hem zei, wat ik deed: er komt een moment dat het allemaal automatisch gaat. Dit was mijn derde ontmoeting met een onrustige geestverschijning, maar de andere had ik ook gekalmeerd, mijn moeder en de vermoorde tienermeisjes, heel vaak zelfs. Ik stuur ze nergens heen, niet naar iets goeds en niet naar iets slechts. Er is geen vrede en er is geen afsluiting. Geen verzoening. Geen overgang naar iets. Dat is allemaal fictie. Het enige wat ik doe is ze kalmeren en voorkomen dat ze met een voor de levenden ondraaglijke frequentie terugkomen, voor een tijdje. Maar terugkomen doen ze, alsof ze alles zijn vergeten, en dan moet ik opnieuw beginnen. Waarom zou dat zijn? Ik herinner me dat ik en mijn man, toen we pas getrouwd waren, een leuke kat hadden, met een zwarte neus, helemaal wit, die altijd leek te vergeten dat we hem in de weekenden verwenden met een stuk van een bepaalde tonijn, duurder, die hij erg lekker vond. Als ik vroeg of hij misschien een probleem met zijn geheugen zou hebben, antwoordde mijn man: 'Nee, hij heeft heel kleine hersenen. Zie je niet hoe klein zijn kop is?' Maar hij had zo'n

intelligent gezicht! Geestverschijningen zijn ook een beetje zo. Ze lijken menselijk, ze lijken intelligent, maar ze bestaan uit een soort bedradingen die niet anders kunnen dan zich herhalen. Ze hebben geen hersenen, maar wel iets wat je ‘denkvermogen’ zou kunnen noemen, dat even klein is als dat van mijn kat, die Florencia heette en die elke avond tussen mijn man en mij in lag te spinnen voor het slapengaan. Ik mis mijn man, maar niet als geliefde. Ik mis zijn vriendschap, zijn verhalen, zijn eten (hij kan heel goed koken). Maar hij moet verliefd zijn en voor iemand kunnen zorgen, en ik heb het nodig om alleen te zijn.

Na de geestverschijning van de inbreker kwamen er anderen. Vanwaar deze invasie, vroeg ik weer aan mijn moeder, die aandachtig leek te luisteren, ze antwoordde niet, dat kan ze niet, maar ik kende het antwoord: er was geen sprake van een invasie. Ik was het. Ik was het die ze aantrok. Daarom had het geen zin om weg te gaan, behalve als ik zou leren hoe ik van de magneet afkwam. Maar de magneet stoorde me niet. De angst werd heel snel adrenaline. Wanneer er veel dagen voorbijgingen zonder dat er een buurtgenoot op de deur klopte, begon ik al ongeduldig te worden.

Maar dit verhaal is alleen relevant vanwege één specifieke geestverschijning, tegenover wie ik me anders opstelde. Die ik niet kon of wilde helpen. Of zijn het de buurtgenoten die ik help? Alles loopt door elkaar.

Mijn dochter is op 23 december jarig. Dat jaar, misschien omdat we elkaar weinig hadden gezien, nodigde ze me uit voor haar feestje voor ‘intimi’ (het weekend ervoor had ze een ander feest gegeven, voor vrienden en kennissen: ze is niet bijgelovig, ze heeft er geen enkel probleem mee om haar verjaardag van tevoren te vieren) en ze bood me aan om van kerst tot

Nieuwjaar bij haar te komen logeren, als ik dat wilde, in haar appartement in Palermo. Ik wist dat ze zou worden uitgenodigd voor nieuwjaarsfeestjes, daarom sloeg ik het aanbod af, maar ik accepteerde wel de uitnodiging om met Kerstmis en een paar dagen daarna te komen logeren. Ik pakte een tas in en nam een taxi: de auto had ik verkocht. Niet dat hij oud was, maar hij was ook niet zo nieuw meer om erin te kunnen rijden met de accuratesse die vereist is in een stad als Buenos Aires. De dagen met mijn dochter waren heel fijn. We maakten geen ruzie en we lachten veel. We keken haar epische serie en ik kreeg een crush op Ned Stark, een specimen van het soort man dat ik nooit heb gehad, met vierkante kaken en de rug van een beest. Bovendien was hij niet zoveel jonger dan ik, de acteur. Tien jaar, had ik uitgerekend. Op een avond, nadat we een fles ijskoude champagne hadden opengetrokken, met citroenijs, ideaal voor de klamme, drukkende hitte van de stad, stond ik op het punt om haar te vertellen over de spiritistische vaardigheden die ik op mijn oude dag had verworven. Maar ik was bang om die bijna perfecte dagen te versjteren. Ze had het recht om te concluderen dat ik mijn verstand had verloren. En dus keerde ik in de middag van de negentwintigste terug naar mijn huis, met de metro omdat de stad bovengronds doorkruisen een krankzinnig idee was: bij de gebruikelijke eindejaarsprotesten hadden zich diverse andere gevoegd: ambtenaren die loonsverhoging eisten, stakende arbeiders die de avenida blokkeerden (de eis: voedselpakketten), ontslagen werknemers tegenover het ministerie van Arbeid (de eis: hun banen terug) en een drukbezochte mars voor de veiligheid voor het parlamentsgebouw. Ondertussen was een zestienjarige jongen vermoord, Matías en een Italiaanse achternaam. Ontvoerd, kennelijk. Een expresontvoering, alleen had de jongen, die

minderjarig was, geen bankpas en waren de ontvoerders van idee veranderd en hadden ze geld van de familie geëist. De familie had geen geld. Diezelfde avond, in de auto nog – waarschijnlijk wisten ze niet wat ze met hem aan moesten –, had de jongen weten te ontsnappen. Hij was niet ver gekomen en ze hadden hem gefusilleerd in de krottenwijk naast onze buurt, die wijk die ons insluit vanuit het noorden, waar ooit sportvelden zouden worden aangelegd en die daarna een open vlakte werd en nu een krottenwijk is die ze dreigen te ontruimen, zonder dat dat waarschijnlijk ooit gaat gebeuren. Waar gaan ze al die mensen onderbrengen? Bovendien zijn sommige huisjes al van goede bakstenen gebouwd, met een verdieping erbovenop. Kortgeleden, toen ik iets moest kopen, zag ik dat er een kiosk en een ijssalon waren geopend. In de krottenwijk werden aanhoudingen verricht, maar klaarblijkelijk kwamen de ontvoerders daar niet vandaan. Op televisie werd gevraagd om de doodstraf, zoals altijd wanneer er een afschuwelijk misdrijf heeft plaatsgevonden.

Vreemd genoeg, en hoewel de moord zo dichtbij was gepleegd, riepen de buurtgenoten geen spoedvergadering bijeen. Ik wachtte een paar dagen (op het bericht op de telefoon, soms een briefje dat met Scotch-tape aan de deur was vastgemaakt), maar het bleef stil: neergeslagen ogen in de groentewinkel, een zekere haast bij het kopen van sigaretten in de kiosk. Ik schreef het toe aan de nervositeit, hoewel mijn buurtgenoten normaliter niet op zo'n gespannen manier reageren, eerder met een luidruchtig gebrek aan zelfbeheersing.

Ik werd wakker door geklop op de deur. Het was laat, dat wist ik voordat ik op de klok keek: al vanaf mijn jonge jaren ga ik pas diep in de nacht naar bed, een gewoonte die ik heb ontwikkeld door de nachtdiensten in het ziekenhuis en waar

ik nooit meer van af ben gekomen. Het waren subtiele tikjes: iemand klopte zachtjes op de deur. Ik besloot ze te negeren. Maar ze gingen door, ritmisch, insisterend, met groeiende urgentie, tot ik me realiseerde dat er nu met twee vuisten op de deur werd gebonkt, alsof iemand hem wilde inbeuken. Ik werd bang en overwoog om de deur van mijn slaapkamer op slot te doen, maar daar zat natuurlijk geen slot op. Hoe kon ik een barricade opwerpen tussen mij en de persoon die naar binnen wilde? Moest ik mijn buurvrouw Mari bellen? De politie? Ik ging op bed zitten, en toen ik het gefluister hoorde, werd het zweet op mijn handen ijskoud, maar werd ik tegelijkertijd rustig: het gebonk was niet van een echte persoon. De zachte stem, dat gesmeek, kon mij niet bereiken van achter de buitendeur. 'Alstublieft, doe open,' zei de stem. De stem sprak me met u aan, hij sprak met respect. 'Alstublieft, ik probeer te ontkomen. Ik ben er niet op uit om te stelen, ik ben geen dief, ik was ontvoerd. Alstublieft, doe open, anders word ik vermoord, ze gaan me vermoorden.'

Ik rende de trap af en keek door het raam. De jongen stond op de stoep. Een lange slungel, goed zichtbaar in het licht van de lantaarnpaal. Hij was krijtwit, zoals alle doden, maar de verwondingen kon ik niet zien, ook al was hij zomers gekleed: wit T-shirt, voetbalbroekje, sportschoenen. Hoe hadden ze hem vermoord? Ik kon het me niet herinneren. Tijdens de dagen met mijn dochter was ik – heel prettig – weggebleven van het nieuws en de televisie. Dus daar stond Matías met de Italiaanse achternaam, die een paar huizenblokken bij mijn woning vandaan om het leven was gebracht, en ik wist niet waarom hij bij mij aanklopte en dat het zo dichtbij was gebeurd.

Al kon ik dat wel raden. Was er een verband tussen het stil blijven van mijn buurtgenoten en deze verschijning? Natuur-

lijk was dat er, zei ik tegen mezelf. En in meer dan één opzicht.

Matías met de Italiaanse achternaam stopte met op de deur bonken. Hij ging voor het raam staan en in zijn ogen, die levend waren, springlevend, met iets insecterigs erin, die uitdagende schittering van kevers, zag ik de wraakzucht en de razernij. Ik was niet bang voor hem, want ik wist dat hij zijn wraak niet kon uitoefenen in de materiële wereld, maar de frustratie van het niet kunnen handelen voegde hele lagen, oneindig veel lagen, toe aan zijn woede. Gedurende de tijd die hem restte (en ik vermoed dat Matías met de Italiaanse achternaam alle tijd van de wereld had) zou hij deze straat blijven afstruinen. Tot de straat niet meer bestond, desnoods. Hij zou de mensen die hadden bijgedragen aan zijn gewelddadige dood niet meer laten slapen. Nooit meer.

‘Doe je niet open voor me?’ vroeg hij. Zijn stem was helder, niet heel anders dan die van een levende persoon. Hij sprak niet meer met respect.

Ik liep naar de deur, gebruikte de sleutel en deed open. Matías bleef staan voor de drempel. Op dat moment zag ik de schotwond in de slaap. Een subtiele wond, als een moedervlek. Hij bloedde niet. De wond deed me denken aan de zelfmoordgevallen die ik in het ziekenhuis had binnengekregen. De meesten waren man, de meesten waren van zijn leeftijd of iets ouder, niet allemaal waren ze zo precies geweest met het schot, de meesten hadden hun aangezicht aan gort geschoten of de loop in hun mond gestopt.

‘Nu is het te laat,’ zei Matías.

Ik wist dat ik hem niet zou kunnen kalmeren, deze niet, en ik zei met redelijk luide stem: ‘Ik was niet thuis die avond! En dat weet je. Ik zou voor je hebben opgedaan.’

‘O ja? Ik geloof je niet,’ antwoordde hij.